

LATVIJAS REPUBLIKA

Liepājas pilsētas bāriņtiesa

Reģ.Nr.90002394125, Jelgavas iela 48, Liepāja, LV-3401, tālr.+371 63422496, barintiesa@liepaja.lv

Pārskata ziņojums par Liepājas pilsētas bāriņtiesas darbību 2018.gadā

Saskaņā ar Bāriņtiesu likuma 5.panta ceturto daļu, bāriņtiesa ne retāk kā reizi gadā sniedz attiecīgās pašvaldības domei pārskatu par savu darbību. Pārskata ziņojums ir publicējams pašvaldības mājaslapā.

Bāriņtiesa, īstenojot normatīvajos aktos noteiktos bērna un aizgādībā esošās personas personisko interešu aizsardzības pasākumus, pieņem lēmumus bērna vai aizgādībā esošās personas interesēs, pieprasa vajadzīgo informāciju aizbildnības, aizgādības, adopcijas vai ar aizgādību saistīto jautājumu izlemšanai, veic pienākumus aizbildnības un aizgādības uzraudzībā, iesniedz tiesā prasības pieteikumus bērna vai aizgādībā esošās personas interesēs, kā arī sadarbojas ar citām valsts un pašvaldības institūcijām, lai veiktu savus uzdevumus.

Bāriņtiesa lietas izskata bāriņtiesas sēdēs un lēmumus pieņem koleģiāli, izņemot gadījumus, kad, konstatējot apdraudējumu bērnam, bērns atrodas veselībai vai dzīvībai bīstamos apstākļos, bāriņtiesas priekšsēdētājs, bāriņtiesas priekšsēdētāja vietnieks vai bāriņtiesas loceklis pieņem vienpersonisku lēmumu par aizgādības tiesību pārtraukšanu vecākam, aizbildņa vai audžuģimenes atstādināšanu no pienākumu pildīšanas, un bērna nogādāšanu drošos apstākļos.

Liepājas pilsētas bāriņtiesa (turpmāk - bāriņtiesa) ir Liepājas pilsētas pašvaldības izveidota aizbildnības un aizgādības iestāde, kas Liepājas administratīvajā teritorijā nodrošina bērna vai aizgādībā esošās personas tiesību un tiesisko interešu aizsardzību. Bāriņtiesas sastāvā ir bāriņtiesas priekšsēdētājs, bāriņtiesas priekšsēdētāja vietnieks un septiņi bāriņtiesas locekļi.

Par bērna aizgādības tiesību pārtraukšanu, atjaunošanu, atņemšanu

Ģimenēs, kurās aug bērni, ikdienā vecāki risina dažādus ar bērna audzināšanu, aprūpi un tiesībām saistītus jautājumus, ko juridiskajā terminoloģijā dēvē par aizgādību. Aizgādība ir vienlīdzīgas abu vecāku tiesības un pienākums rūpēties par bērnu un viņa mantu un pārstāvēt bērnu viņa personiskajās un mantiskajās attiecībās.

Ja vecāki ar šiem pienākumiem netiek galā, situācijas risināšanā iesaistās dažādas institūcijas un speciālisti, lai sniegtu atbalstu un palīdzību ģimenei attiecīgu problēmu risināšanā, lai novērstu iespējamus bērnu tiesību pārkāpumus un bērni nebūtu jāšķir no ģimenes. Taču gadījumos, kad vecāku rīcībā un attieksmē pret bērnu konstatē augstus riskus un turpmāka bērna atrašanās vecāku aizgādībā var apdraudēt bērna veselību vai dzīvību, tad šo jautājumu risināšanā iesaistās bāriņtiesa un tiesa, kas lemj par aizgādības tiesībām.

Lai mazinātu gadījumus, kuros bāriņtiesai jāpieņem lēmums par aizgādības tiesību pārtraukšanu vecākam, būtiski nodrošināt preventīvo sociālo darbu ar ģimeni, Šī preventīvā darba mērķis ir sniegt atbalstu un ļaut vecākam novērst tos apstākļus, kas nelabvēlīgi ietekmē bērnu. Tikai galējā situācijā, ja vecāks nesadarbojas un nenovērš bērnam kaitējošos apstākļus, bāriņtiesa pieņem lēmumu par bērna aizgādības tiesību pārtraukšanu vecākam.

Pārskata gadā bāriņtiesa Liepājas pilsētas domes Sociālajam dienestam (turpmāk - Sociālais dienests) sniegusi informāciju un lūgusi veikt sociālo darbu ar

20 ģimenēm, kurās aug 41 bērns. Iepriekš, 2017.gadā, informācija sniegta par 29 ģimenēm, kurās ir 43 bērns, bet 2016.gadā - par 34 ģimenēm ar 64 bērniem.

Bērna aizgādības tiesību pārtraukšanas tiesiskie pamati noteikti Civillikuma 203.pantā un Bāriņtiesu likuma 22.pantā. Konstatējot šajās tiesību normās uzskaitītos apstākļus, bāriņtiesa lemj par aizgādības tiesību pārtraukšanu vecākam.

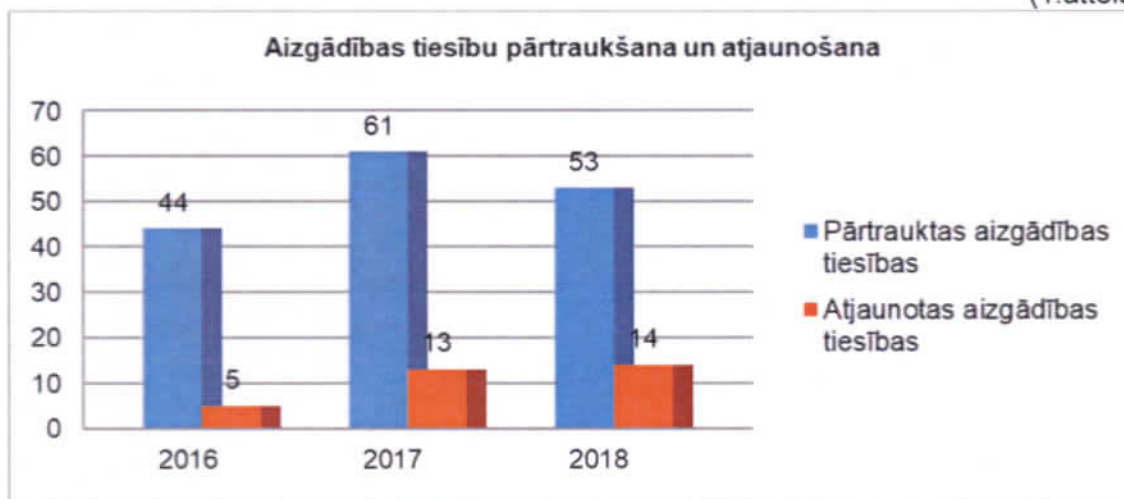
2018.gadā bāriņtiesa pārtraukusi 40 bērnu aizgādības tiesības 53 vecākiem (2017.gadā aizgādības tiesības ierobežotas 61 vecākam, bet 2016.gadā - 44 vecākiem). Analizējot iemeslus, kuru dēļ bāriņtiesa visbiežāk lēmusi par aizgādības tiesību pārtraukšanu vecākam, secināms, ka pārsvarā lēmumi pamatoti ar vecāka atkarības problēmām, zināšanu un prasmju trūkumu bērnu vajadzību un interešu nodrošināšanā, kā rezultātā vecāks nenodrošināja pilnvērtīgu bērna aprūpi. Pārskata gada ietvaros, pieņemot lēmumu par aizgādības tiesību pārtraukšanu vecākiem, par vienu personu bāriņtiesa informējusi Valsts policijas Kurzemes reģiona pārvaldes Liepājas iecirkni, jo konstatēta vecāka vardarbība vai pamatotas aizdomas par vardarbību pret bērnu.

Pēc tam, kad pieņemts lēmums par aizgādības tiesību pārtraukšanu, bāriņtiesa sniedz informāciju Sociālajam dienestam sociālā darba veikšanai ar ģimeni, ar mērķi panākt situācijas uzlabošanu un bērna atgriešanos ģimenē.

Ja bērna aizgādības tiesību pārtraukšanas iemesli ir zuduši, bāriņtiesa lemj par pārtraukto bērna aizgādības tiesību atjaunošanu. Līdz ar to, sagatavojot lietu par iespējamu pārtraukto bērna aizgādības tiesību atjaunošanu vecākam, bāriņtiesai primāri jāpārlicinās, vai ir mainījušies tie apstākļi, kas pastāvēja laikā, kad vecākam tika pārtrauktas aizgādības tiesības. Tāpat jāpārlicinās, vai nepastāv arī citi pārtraukto aizgādības tiesību atjaunošanas riski. Līdz ar to bāriņtiesa vērtē gan iespējamo risku bērna drošībai, attīstībai un veselībai, kā arī apstākļi, vai bērnam, atgriežoties ģimenē, tiks nodrošināta pilnvērtīga aprūpe, atbilstoša audzināšana un labvēlīga dzīves vide.

2018.gadā pārtrauktās aizgādības tiesības atjaunotas 14 personām, kā rezultātā 20 bērni atgriezās vecāku aizgādībā, savukārt 2017.gadā pārtrauktās aizgādības tiesības atjaunotas 13 personām, bet 2016.gadā - 5 personām.

(1.attēls)

Civillikuma 203.pantā noteikts, ja gada laikā no aizgādības tiesību pārtraukšanas nav iespējams tās atjaunot, bāriņtiesa lemj par prasības celšanu tiesā aizgādības tiesību atņemšanai, izņemot gadījumu, kad aizgādības tiesības nevar atjaunot no vecāka neatkarīgu apstākļu dēļ.

Pārskata gadā bāriņtiesa par 31 vecāku (2017.gadā par 36 vecākiem; 2016.gadā par 45 vecākiem) pieņēmusi lēmumu un cēlusi prasību tiesā par bērnu aizgādības tiesību atņemšanu šīm personām.

Aizgādības tiesību atņemšanu vecākam kā galējo līdzekli piemēro tiesa. 2018.gadā likumīgā spēkā stājušies tiesu spriedumi, ar kuriem 34 bērnu vecākiem (2017.gadā 36 bērnu vecākiem; 2016.gadā 49 bērnu vecākiem) atņemtas bērnu aizgādības tiesības.

Par bērnu ārpusģimenes aprūpi

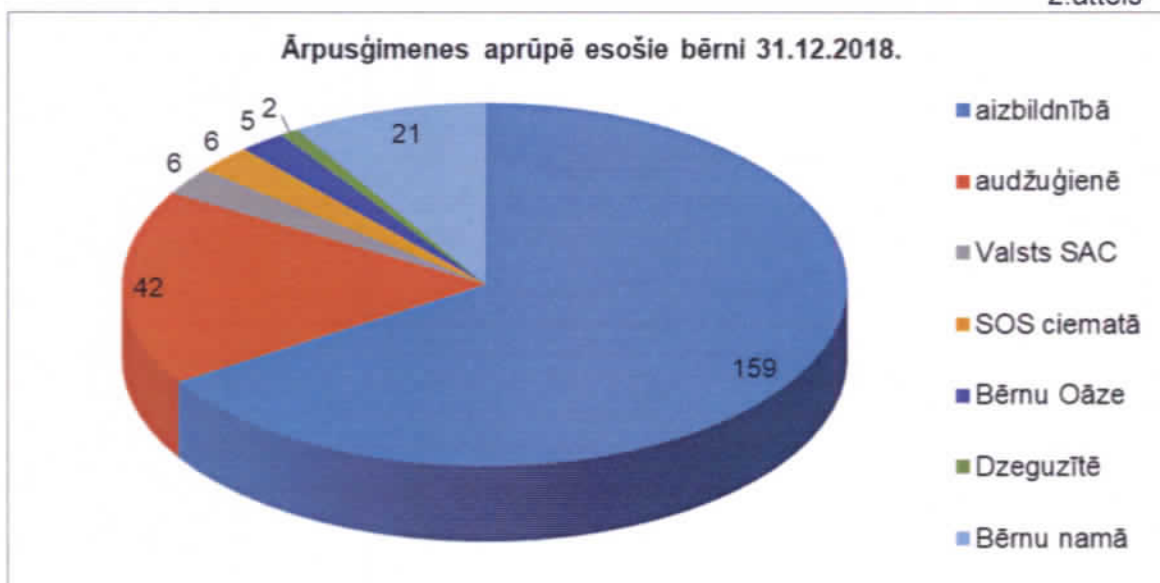
Ārpusģimenes aprūpes mērķis saskaņā ar Bērnu tiesību aizsardzības likuma 32.pantā noteikto ir radīt bērnam aizsargātības sajūtu, nodrošināt apstākļus viņa attīstībai un labklājībai. Lemjot par ārpusģimenes aprūpi bērnam, bāriņtiesai nepieciešams izskaidrot bērnam iespējamās ārpusģimenes aprūpes veidus un noskaidrot bērna viedokli par viņam piemērotāko ārpusģimenes aprūpes veidu, ja bērns spēj formulēt savu viedokli.

Normatīvie akti paredz primāri nodrošināt bērnam iespēju augt pie aizbildņa vai audžuģimēnē. Tikai tad, ja nav iespējams nodrošināt ārpusģimenes aprūpi pie aizbildņa vai audžuģimēnē, bāriņtiesa lemj par bāreņa vai bez vecāku gādības palikuša bērna ievietošanu institūcijā.

2018.gada 31.decembrī ārpusģimenes aprūpē atradās 241 bērns, no tiem 159 aizbildnībā, 42 audžuģimēnē un 40 institucionālā aprūpē.

Saskaņā ar Sociālo pakalpojumu attīstības pamatnostādņēm 2014.-2020.gadam viens no svarīgākajiem rīcības virzieniem ir deinstitutionalizācija. Deinstitutionalizācijas plānā izvirzītie mērķi ir institucionālās aprūpes pakalpojuma vajadzības izvērtēšana individuāli katram konkrētam bērnam atbilstoši bērna individuālajām vajadzībām, tādējādi ierobežojot bērnu ievietošanu institūcijās, ja ir iespējams nodrošināt institucionālajai aprūpei alternatīvus (ģimeniskai videi pietuvinātus) ārpusģimenes aprūpes pakalpojumus. Lai nodrošinātu deinstitutionalizācijas principa - ģimeniskas vides nodrošināšana bērnam - īstenošanu praksē, bāriņtiesa periodiski pārliecinās, vai institūcijā ievietotam bērnam joprojām nav iespējams nodrošināt aprūpi ģimeniskā vidē.

2.attēls

Kā redzams 2.attēlā, visvairāk Liepājas pašvaldības bāreņu un bez vecāku gādības palikušo bērnu aprūpe tiek nodrošināta aizbildnībā.

Lai arī kopumā 40 bērni atrodas institucionālā aprūpē, jāņem vērā, ka 6 bērni atrodas SOS ciematā Valmierā, kur bērnu aprūpe pietuvināta ģimeniskai videi.

Valsts sociālās aprūpes centra (turpmāk - Valsts SAC) filiālē "Liepāja" aprūpi saņem 6 bērni, kuriem ir smagas veselības problēmas. Tieši smagā veselības stāvokļa dēļ ir ļoti ierobežotas iespējas bērniem nodrošināt viņu veselības stāvoklim atbilstošu audžuģimēni vai iecelt aizbildni. Jaunākais bērns, kurš saņem aprūpes pakalpojumu Valsts SAC, ir 10 gadus vecs.

Liepājas pilsētas domes Sociālā dienesta bērnumā (turpmāk - bērnumā) aprūpes pakalpojums tiek nodrošināts 21 bērnam, vecumā līdz 17 gadiem. Jaunākais bērns bērnumā ir 7 gadus vecs un atrodas iestādē kopā ar trim brāļiem un trim māsām.

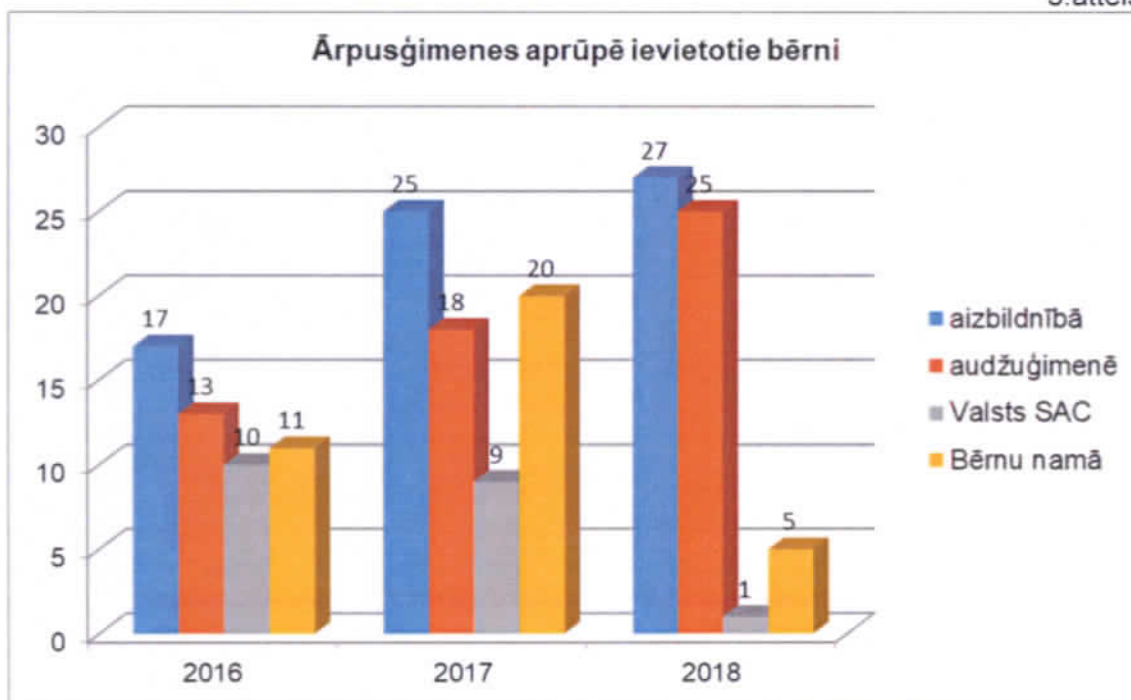
Pieci bērni aprūpi saņem SIA "Bērnu Oāze" struktūrvienībā "Mākoņkalns", kurā tiek realizēta uzvedības korekcijas programma jauniešiem ar būtiskām uzvedības problēmām un tieksmi uz likumpārkāpumiem. Savukārt divi bērni aprūpi saņem Ģimenes krīzes centrā "Dzeguzīte" Kokneses novadā.

2018.gadā ārpusģimenes aprūpe institūcijā un audžuģimenē kopumā nodrošināta 31 no visiem ārpusģimenes aprūpē nodotajiem bērniem, no tiem 25 bērni ievietoti audžuģimenēs, bet 6 - institūcijā. Izplatītākais iemesls, kādēļ bijis nepieciešams bērnus nodrošināt ar ārpusģimenes aprūpi audžuģimenē vai institūcijā ir tas, ka bērnu vecākiem ir pārtrauktas aizgādības tiesības. Tikai 1 bērnam nodrošināta ārpusģimenes aprūpe audžuģimenē uz vecāka iesnieguma pamata, jo nespēj veikt aprūpi bērna veselības stāvokļa dēļ.

Tikai izņēmuma gadījumos, tas ir tad, ja nav iespējams bērnam iecelt aizbildni vai ievietot bērnu audžuģimenē, pieļaujama bērna ārpusģimenes aprūpe institūcijā, tas ir Valsts SAC vai Bērnu namā.

Vērtējot salīdzinoši (3.attēls), redzams, ka 2018.gadā ir būtiski samazinājies institucionālajā aprūpē ievietoto bērnu skaits. Trīs gadu laikā pieaudzis to bērnu skaits, kuru aprūpi nodrošina ģimeniskā vidē (aizbildnība, audžuģimene). Šķirot bērnu no bioloģiskās ģimenes lielākajā daļā ir rasta iespēja bērnu nekavējoties nodrošināt ar ārpusģimenes aprūpi audžuģimenē. Taču šis fakts nav saistāms ar audžuģimeņu skaita pieaugumu Liepājā. Drīzāk tas skaidrojams ar masu mediju aktivitāti, uzrunājot sabiedrību Latvijā uzņemt ģimenēs bez vecāku gādības palikušos bērnus, lai samazinātu institucionālajā aprūpē esošo bērnu skaitu. Pieauga Latvijā esošo audžuģimeņu interese par bez vecāku gādības palikušiem bērniem, kuriem nepieciešama aprūpe ģimenē, kā rezultātā arī vairākiem Liepājas bez vecāku gādības palikušiem bērniem nodrošināta aprūpe audžuģimenēs ārpus Liepājas. Turklāt divas ģimenes uzņēmušās rūpes par bērniem ar būtiskām veselības un attīstības problēmām.

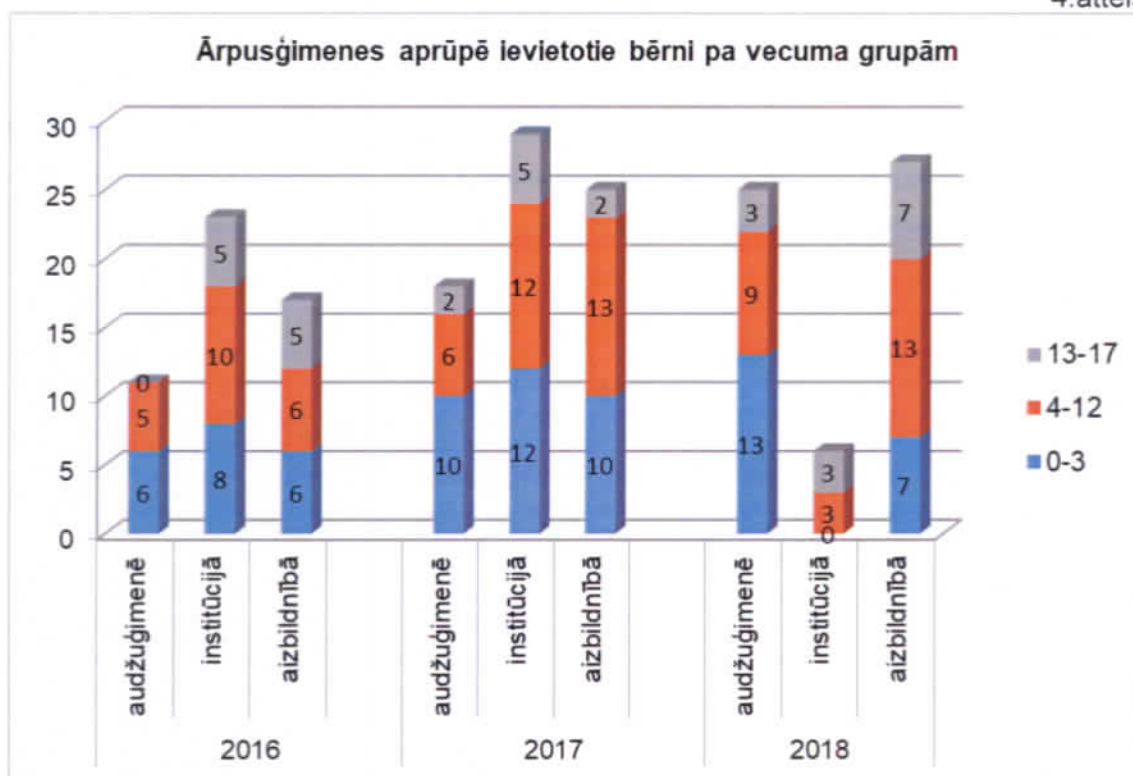
3.attēls

No 3.attēla redzams, ka salīdzinot trīs gadu periodā tieši 2017.gadā pieauga bērnu skaits, kuriem nepieciešams nodrošināt ārpusģimenes aprūpi. Tas skaidrojams ar to, ka 2017.gadā Liepājā būtiski palielinājās sabiedrības aktivitāte informācijas sniegšanā par novērotiem iespējamiem bērnu tiesību pārkāpumiem. Tam pamatā bija traģisks notikums, kad bojā gāja mazgadīgs zēns, kas izraisīja rezonansi visā Latvijā. Var secināt, ka 2018.gadā ir samazinājusies sabiedrības aktivitāte, ziņojot par bērnu

tiesību apdraudējumiem, un tas vērtējams kā viens no iemesliem, kādēļ samazinājies to bērnu skaits, kuri šķirti no savām ģimenēm.

4.attēls

2018.gadā Liepājas pilsētas bāriņtiesa 27 bērniem nodibinājusi aizbildnību un iecēlusi aizbildni. Salīdzinot ar iepriekšējo gadu statistiku redzams, ka aizbildnībā nodoto bērnu skaits nedaudz pieaudzis. Aizbildnībā visvairāk tiek nodoti bērni vecumā līdz 12 gadu vecumam - 2018.gadā - 20 bērni, un līdzīga situācija ir bijusi arī iepriekšējos gados - 2017.gadā aizbildnība nodibināta 23 šīs vecuma grupas bērniem, bet 2016.gadā - 12 bērniem.

Analizējot bāriņtiesas statistikas datus, redzams, ka 2018.gadā institūcijā nav ievietoti bērni vecumā līdz 7 gadiem. Jāatzīmē, ka 13 bērni, kuri tikuši šķirti no savām ģimenēm un ievietoti audžuģimenēs, bija vecumā no 0 līdz 3 gadiem. Vērojama pozitīva tendence, nodrošinot ārpusģimenes aprūpi audžuģimenē jauniešiem no 13 līdz 17 gadiem.

Par aizbildnības lietām

Saskaņā ar Civillikuma 217.panta pirmo daļu un 222.pantu aizbildnību nodibina pār bez vecāku aizgādības palikušajiem nepilngadīgajiem. Aizbildnis aizvieto savam aizbilstamajam vecākus, atbalsta bērnu, sevišķi gādā par viņa audzināšanu, kā arī pārstāv bērna personiskās un mantiskās intereses. Bāriņtiesa lemj par aizbildnības nodibināšanu un aizbildņa iecelšanu bērnam, ja:

- 1) bērna vecāki ir miruši vai izsludināti par mirušiem;
- 2) bērna vecākiem ir pārtrauktas vai atņemtas aizgādības tiesības;
- 3) bērna vecāki ir pazuduši un izsludināti meklēšanā;
- 4) bērna vecāki slimības dēļ nespēj pienācīgi aprūpēt un uzraudzīt bērnu;
- 5) radušās būtiskas domstarpības bērna un vecāku attiecībās;
- 6) abi bērna vecāki ir nepilngadīgi;
- 7) radušies citi neatliekami gadījumi (nodrošinot normatīvajos aktos noteikto prasību ievērošanu).

Lemjot par aizbildņa iecelšanu, bāriņtiesai ir jāpārlicinās, vai par aizbildni iecēlamajai personai ir aizbildņa pienākumu pildīšanai nepieciešamās spējas un īpašības. Bāriņtiesa izvērtē personas motivāciju kļūt par aizbildni, ģimenes locekļu savstarpējās attiecības, nodarbinātību, dzīves apstākļus, spējas pārstāvēt bērnu

personiskajās un mantiskajās attiecībās, kā arī ņem vērā atzinumus par personas veselības stāvokli, ko sniedz ģimenes ārsts, kā arī psihiatrs un narkologs.

Pārskata perioda beigās, tas ir 2018.gada 31.decembrī, kopējais aizbildnībā esošo bērnu skaits ir 159, kuriem ar Liepājas pilsētas bāriņtiesas lēmumu nodibināta aizbildnība un iecelts aizbildnis. Aizbildnībā esošie bērni sastāda 66% no visiem ārpusģimenes aprūpē esošajiem bērniem. Kopējais aizbildņu skaits ir 128, kas nozīmē, ka 22 personām aizbildnībā ir nodots vairāk kā viens bērns. Bāriņtiesas pārraudzībā ir arī 26 bērnu aizbildnības lietas, kur lēmumu pieņēmusi citas pašvaldības bāriņtiesa, un 6 bērnu aizbildnības lietas, kur lēmumu pieņēmusi citas valsts kompetentā iestāde, bet bērni dzīvo pie aizbildņa Liepājā.

2018.gadā bērniem par aizbildņiem ieceltas 23 personas, no kuriem 13 ir bijuši vecvecāki, 4 ir bijuši no bērnu tālāku radnieku loka, bet 5 gadījumos aizbildnim nav bijusi tieša radniecība ar bērnu. Arī 2016. un 2017.gadā lielāko īpatsvaru no ieceltajiem aizbildņiem sastāda vecvecāki.

2018.gadā Liepājas pilsētas bāriņtiesa pēc personas vai citas bāriņtiesas lūguma ir vērtējusi 15 personu atbilstību aizbildņa pienākumu pildīšanai, savukārt 1 persona vērtēta pēc Apvienotās Karalistes kompetentās iestādes lūguma. Vērtējot aizbildņa kandidātus pēc ārvalsts kompetento iestāžu lūguma, nepieciešams iegūt daudz plašāku informāciju, līdz ar to vērtēšanas process ir sarežģīts un laikietilpīgs.

Par audžuģimeņu lietām

Audžuģimene ir ģimene vai persona, kas nodrošina aprūpi bērnam, kuram uz laiku vai pastāvīgi atņemta viņa ģimeniskā vide vai kura interesēs nav pieļaujama palikšana savā ģimenē. Audžuģimenes pienākums ir nodrošināt bērnam viņa vecumam un veselības stāvoklim atbilstošus sadzīves apstākļus un aprūpi (veselības aprūpi, audzināšanu un izglītību). Bērnu audžuģimenē ievieto uz laiku, kamēr bērns var atgriezties savā ģimenē vai, ja tas nav iespējams, līdz bērna adopcijai vai aizbildnības nodibināšanai. Saskaņā ar Bāriņtiesu likuma 25.pantā noteikto bāriņtiesa lemj par:

- 1) ģimenes vai personas piemērotību audžuģimenes pienākumu veikšanai;
- 2) audžuģimenes statusa piešķiršanu;
- 3) bērna ievietošanu audžuģimenē vai uzturēšanās izbeigšanu tajā.

Liepājā uz 2018.gada 31.decembri audžuģimenes statuss ar bāriņtiesas lēmumu piešķirts 22 ģimenēm. Pārskata periodā vienai ģimenei piešķirts audžuģimenes statuss un tajā jau ievietots bez vecāku gādības palicis bērns. Audžuģimenēs Liepājā ir ievietoti 33 Liepājas pašvaldības bērni un 9 bērni no citām pašvaldībām. Ārpus Liepājas audžuģimenēs ir ievietoti 9 Liepājas pašvaldības bērni.

Uz 2018.gada 31.decembri 42 bērni ievietoti audžuģimenēs. No tiem 16 bērni ir vecumā no 0 līdz 3 gadiem, 15 bērni - vecumā no 4 līdz 12 gadiem un 11 bērni - vecumā no 13 līdz 17 gadiem.

Pārskata periodā audžuģimenēs ievietoti 25 bērni, savukārt 16 bērnu aprūpe audžuģimenēs izbeigta. Aprūpes izbeigšanas iemesli: 3 bērni adoptēti, 3 bērniem iecelts aizbildnis, viens bērns ievietots institūcijā, 10 bērni atgriezušies vecāku aprūpē, bet viens kļuvis pilngadīgs.

No 2018.gada 1.jūlija spēkā stājās jauns audžuģimeņu tiesiskais regulējums. Ieviesti divi specializēto audžuģimeņu veidi - krīzes audžuģimenes, kurām jāuzņem bērns jebkurā diennakts laikā, un specializētās audžuģimenes bērniem ar invaliditāti, kuriem izsniegts atzinums par īpašas kopšanas nepieciešamību sakarā ar smagiem funkcionāliem traucējumiem. Apzinot Liepājas audžuģimenes, neviena no tām nav izteikusi gatavību kļūt par specializēto audžuģimeni.

Par adopcijas lietām

Bērnu tiesību aizsardzības likuma 31.panta pirmajā un otrajā daļā noteikts, ka adopcija tiek atbalstīta, lai bērna attīstībai nodrošinātu ģimenisku vidi. Adopcijas uzdevums ir radīt bez vecāku gādības palikušajiem bērniem apstākļus audzināšanai ģimenē, nodrošinot stabilu un harmonisku dzīves vidi. Bāriņtiesas kompetence ir lemt par:

- 1) personas atzīšanu par adoptētāju;

2) brāļu un māsu, pusbrāļu un pusbāsu šķiršanu Civillikumā noteiktajos gadījumos;

3) to, vai Latvijā iespējams nodrošināt bērna audzināšanu ģimenē vai pienācīgu aprūpi;

4) bērna nodošanu adoptētāja aprūpē un uzraudzībā līdz adopcijas apstiprināšanai;

5) pirmsadopcijas aprūpes izbeigšanu bērnam;

6) adopcijas atbilstību bērna interesēm.

Saskaņā ar 2018.gada 30.oktobra Ministru kabineta noteikumiem Nr.667 "Adopcijas kārtība", lai kļūtu par adoptētāju, bāriņtiesā jāiesniedz adopcijas pieteikums, kurā norādīti adopcijas motīvi, adoptētāja reliģiskā pārliecība, etniskā piederība un saziņas valoda, vēlamo adoptējamo bērnu skaits, dzimums un vecums, citi būtiski apstākļi, kas var ietekmēt adoptējamā bērna dzīvi kopā ar attiecīgo personu, kā arī laulības apliecības kopiju vai dokumentu, kas apliecina laulības šķiršanu, dokumentu, kas apliecina nodrošinājumu ar dzīvojamo platību, dzīves aprakstu, ģimenes ārsta izsniegtu izziņu par personas pašreizējo veselības stāvokli, kā arī psihiatra atzinumu par personas psihiskās veselības stāvokli un narkologa atzinumu par personas atkarību no narkotiskām un psihotropām vai citām atkarību izraisošām vielām u.c. adopcijas kārtībā paredzētie dokumenti. Sešu mēnešu laikā pēc adopcijas pieteikuma saņemšanas bāriņtiesa izvērtē personas piemērotību adoptētāja statusam. Izvērtēšanas laikā:

- novērtē adopcijas motivāciju, ģimenes locekļu savstarpējās attiecības un spējas izaudzināt bērnu, tai skaitā noskaidro visu nedalītā saimniecībā dzīvojošo personu viedokli par bērna adopciju;

- noskaidro ģimenes dzīves apstākļus un izvērtē materiālo stāvokli;

- pieprasa informāciju par Sodu reģistrā iekļautajām ziņām par personu un citām nedalītā saimniecībā dzīvojošām personām;

- nosūta personu pie psihologa, lai saņemtu atzinumu par personas piemērotību adopcijai;

- nosūta personu apgūt adoptētāja mācību programmu.

Pēc ģimenes izpētes veikšanas bāriņtiesa lemj par personas atzīšanu par adoptētāju. Pārskata periodā Bāriņtiesa 20 personas atzinusi par adoptētājiem. 16 personas vēlējās adoptēt ārpusģimenes aprūpē esošu bērnu, bet 5 personas - otra laulātā bērnu.

Ārpusģimenes aprūpē esošu bērnu var adoptēt, ja pirms adopcijas apstiprināšanas viņš atradies adoptētāja aprūpē un uzraudzībā un ir konstatēta bērna un adoptētāja savstarpējā piemērotība, kā arī ir pamats uzskatīt, ka adopcijas rezultātā starp adoptētāju un adoptējamo izveidosies patiesas bērna un vecāku attiecības. Atbilstoši adopcijas kārtībai adoptētāja aprūpē bērnu var nodot ar bāriņtiesas lēmumu uz laiku līdz sešiem mēnešiem. 2018.gadā 2 bērni, no tiem, 1 bērns ir vecumā no 4 līdz 12 gadiem un 1 bērns ir vecumā no 13 līdz 17 gadiem, nodoti adoptētāju aprūpē un uzraudzībā, savukārt par 8 bērniem Bāriņtiesa pieņēmusi lēmumu par to, ka adopcija ir bērna interesēs, no tiem, 2 bērni ir vecumā no 0 līdz 3 gadiem, 3 bērni vecumā no 4 līdz 12 gadiem, 3 bērni ir vecumā no 13 līdz 17 gadiem. Pārskata gadā Bāriņtiesa 1 bērnam vecumā no 13 līdz 17 gadiem ir nodevusi ārvalstu adoptētāju ģimenes aprūpē un uzraudzībā un attiecīgi lēmusi par adopcijas atbilstību šī bērna interesēm.

Salīdzinājumā ar iepriekšējiem gadiem, adoptēto bērnu skaits ir samazinājies. Tas norāda uz to, ka valstī joprojām ir liels adoptētāju skaits, kuri ir iekļauti Labklājības ministrijas reģistrā un rindas kārtībā tiek informēti par adoptējamiem bērniem.

Pārskata gadā ir būtiski samazinājies bērnu skaits, kurus adoptē ārvalstu ģimenes. Tas izskaidrojams ar valsts politiku un izmaiņām likumdošanā, bet nebūt nenorāda uz to, ka ir samazinājies to bērnu skaits, kurus var adoptēt.

Par aizgādības lietām

Aizgādību nodibina pilngadīgai personai, kurai ierobežota rīcībspēja. Tāpat, neierobežojot personas rīcībspēju, pār personu noteiktos gadījumos var tikt nodibināta pagaidu aizgādība, ja nepieciešams veikt pasākumus personas interešu aizsardzībai.

Civillikumā noteikts, ka personas, kurai ir garīga rakstura vai citi veselības traucējumi rīcībspēju var ierobežot, ja tas nepieciešams šīs personas interesēs un ir vienīgais veids, kā tās aizsargāt. Bāriņtiesa saskaņā ar tiesas nolēmumu par aizgādības nodibināšanu ieceļ aizgādni:

1) personai ar garīga rakstura vai citiem veselības traucējumiem, kurai rīcībspēju ierobežojusi tiesa:

2) personai, kurai tiesa nodibinājusi pagaidu aizgādību;

3) personai, kurai rīcībspēju tiesa ierobežojusi izlaidīgas vai izšķērdīgas dzīves dēļ, kā arī alkohola vai citu apreibinošo vielu pārmērīgas lietošanas dēļ;

4) promesošās vai pazudušās personas mantai;

5) testamenta izpildīšanai.

Atbilstoši Bāriņtiesu likumā noteiktajam, bāriņtiesa saskaņā ar notāra taisīto notariālo aktu par aizgādības nodibināšanu mantojumam ieceļ aizgādni mantojumam. Pārskata periodā saņemti 6 notariālie akti par aizgādības nodibināšanu mantojumam. Visos šajos gadījumos bāriņtiesa iecēlusi aizgādni, lai nodrošinātu mantojuma pārstāvību, uzraudzību un apsaimniekošanu.

Atbilstoši Civilprocesa 268.pantam, ja tiesa uz pierādījumu pamata konstatē, ka personas rīcībspēja ir ierobežojama, tā taisa spriedumu, kurā norāda rīcībspējas ierobežojuma apjomu un ar kuru nodibina personai aizgādību. Tiesa, izvērtējot personas spējas, nosaka, vai un kādā apjomā aizgādnis ar aizgādībā esošo rīkojas kopā, un tikai pēc tam apjomu, kādā aizgādnis rīkosies patstāvīgi. Vienlaikus tiesa uzliek par pienākumu bāriņtiesai iecelt šai personai aizgādni, kam uzdod rīkoties tiesas noteiktajā apjomā. Jāņem vērā, ka tiesas spriedumu par rīcībspējas ierobežojumu var pārskatīt jebkurā brīdī, bet ne retāk kā reizi septiņos gados no tā spēkā stāšanās dienas.

2018.gada 31.decembrī Bāriņtiesas pārraudzībā bija 79 personu aizgādības lietas. Šo lietu skaits pēdējo gadu laikā nav būtiski mainījies. 2018.gadā 6 personām ar rīcībspējas ierobežojumiem ir iecelts aizgādnis, visi aizgādņi bijuši tuvi radnieki.

Par pieņemtajiem lēmumiem

Pārskata periodā Bāriņtiesa pieņēmusi 454 lēmumus:

Par aizgādības tiesību pārtraukšanu, atjaunošanu	66
Par aizgādības tiesību atjaunošanu vai par prasības celšanu tiesā par aizgādības tiesību atņemšanu	14
Par prasības celšanu tiesā par aizgādības tiesību atņemšanu	15
Par aizbildnības nodibināšanu un aizbildņa iecelšanu	27
Par aizbildņa atbrīvošanu no pienākumu pildīšanas	27
Par personas atbilstību aizbildņa pienākumu pildīšanai	11
Par bērnu ievietošanu audžuģimenē/ uzturēšanās termiņa pagarināšanu audžuģimenē/ uzturēšanās izbeigšanu audžuģimenē	33
Par bērnu ievietošanu sociālās aprūpes un sociālās rehabilitācijas institūcijā	5
Par bērnu uzturēšanās izbeigšanu sociālās aprūpes un sociālās rehabilitācijas institūcijā	9
Par personu atzīšanu par adoptētājiem	13
Par bērnu nodošanu adoptētāju aprūpē, par bērnu adopciju	7
Par bērnu šķiršanu adopcijas gadījumā	3
Par piemērotību audžuģimenes pienākumu pildīšanai	1
Par audžuģimenes statusa piešķiršanu	1
Par piemērotību viesģimenes pienākumu pildīšanai/ viesģimenes statusa piešķiršanu	4
Par bērnu nodošanu aprūpē citai personai	7
Par mantas pārvaldību	49
Par aizgādņa iecelšanu personai	5
Par aizgādņa maiņu	1

Par aizgādņa atbrīvošanu no pienākumu pildīšanas	3
Par aizgādņa pilnvaru apjoma noteikšanu	1
Par mantojuma aizgādņa iecelšanu/atbrīvošanu	13
Par atzinuma sniegšanu tiesai lietās, kas izriet no aizgādības lietām	28
Par sociālo pabalstu un apgādnieka zaudējuma pensijas izmaksu pārtraukšanu, piešķiršanu	19
Par bērnu uzvārdu maiņu	9
Par vecāku domstarpībām bērnu aizgādības jautājumos	9
Par atļauju veikt operāciju bērnam ar kopējo anestēziju	1
Par atļauju bērnam šķērsot LR valsts robežu	25
Par atļauju bērnam šķērsot LR valsts robežu un nodošanu citas personas aprūpē ārvalstīs	25
Par atļauju ārpusģimenes aprūpē esošajiem bērniem uzturēties pie vecākiem vai radniekiem	20
Citi lēmumi	3

Par dalību tiesas sēdēs

Bāriņtiesas priekšsēdētāja, priekšsēdētājas vietiece un bāriņtiesas locekles pārskata periodā pēc tiesas aicinājuma piedalījušās 169 tiesas sēdēs:

Lietās par rīcībspējas ierobežošanu, rīcībspējas pārskatīšanu	dalība 9 tiesas sēdēs
Lietās par aizgādības tiesību atņemšanu	dalība 37 tiesas sēdēs
Lietās par aizgādības tiesību atjaunošanu	dalība 5 tiesas sēdēs
Lietās par adopcijas apstiprināšanu	dalība 12 tiesas sēdēs
Lietās par atsevišķas aizgādības noteikšanu	dalība 14 tiesas sēdēs
Lietās par kopīgas aizgādības noteikšanu	dalība 2 tiesas sēdēs
Lietās par saskarsmes tiesības kārtības noteikšanu	dalība 37 tiesas sēdēs
Lietās par bērna dzīvesvietas noteikšanu	dalība 20 tiesas sēdēs
Par medicīniska rakstura piespiedu līdzekļu piemērošanu, grozīšanu vai atcelšanu	dalība 11 tiesas sēdēs
Kā cietušā pārstāvis kriminālprocesā	dalība 8 tiesas sēdēs
Kā atbildētājs lietā par administratīvā akta atcelšanu	dalība 1 tiesas sēdē
Par audzināšanas rakstura piespiedu līdzekļu piemērošanu	dalība 4 tiesas sēdēs
Par paternitātes fakta konstatēšanu	dalība 1 tiesas sēdē
Par pagaidu aizsardzību pret vardarbību	dalība 4 tiesas sēdēs
Par bērna mantas atsavināšanu	dalība 2 tiesas sēdēs
Par uzturlīdzekļu piedziņu	dalība 1 tiesas sēdē
Par bērna atgriešanu uz mītnes zemi	dalība 1 tiesas sēdē

Par lietvedībā esošajām lietām

Pārskata periodā Bāriņtiesas lietvedībā bijušas 956 lietas:

Aizgādības lietas	149
Aizbildnības lietas	216
Lietas par bez vecāku gādības esošo bērnu ievietošanu audžuģimenē	43
Lietas par bez vecāku gādības esošo bērnu ievietošanu sociālās aprūpes un sociālās rehabilitācijas institūcijā	34
Adopcijas lietas	45
Audžuģimeņu lietas	22
Viesģimeņu lietas	16
Lietas par bērnu nodošanu aprūpē citai personai	14
Lietas par bērnu mantas pārvaldību	175
Aizgādības lietas, tajā skaidā par aizgādību mantojumam	100
Lietas par atzinuma sniegšanu tiesai	50

Lietas par sociālo pabalstu un apgādnieka zaudējuma pensijas izmaksu pārtraukšanu, piešķiršanu	18
Lietas par bērnu uzvārdu maiņu	9
Lietas par vecāku domstarpībām bērnu aizgādības jautājumos	8
Lietas par bērnu obligāto ārstēšanu	1
Pārbaudes lietas	56

Par profilakses darbu ar bērniem

Bērnu tiesību aizsardzības likuma 58.pantā noteikts, ka pašvaldība sadarbībā ar bērnu vecākiem, izglītības iestādēm, Valsts policiju, sabiedriskajām organizācijām un citām iestādēm veic likumpārkāpumu profilakses darbu ar bērniem un iekārto profilakses lietu, kā arī izstrādā sociālās korekcijas un sociālās palīdzības programmu katram bērnam, kurš:

1) izdarījis noziedzīgu nodarījumu un pirmstiesas izmeklēšanas laikā nav apcietināts;

2) atzīts par vainīgu noziedzīga nodarījuma izdarīšanā, bet sods nav saistīts ar brīvības atņemšanu;

3) atbrīvots no kriminālatbildības;

4) atbrīvots no ieslodzījuma vai soda izciešanas vietas;

5) izdarījis Krimināllikumā paredzētās prettiesiskās darbības pirms 14 gadu vecuma sasniegšanas;

6) vairāk nekā divas reizes izdarījis Administratīvo pārkāpumu kodeksā paredzētās prettiesiskās darbības;

7) ubago, klaiņo vai veic citas darbības, kas var novest pie prettiesiskas rīcības.

Bāriņtiesā strādājošā speciālista bērnu tiesības aizsardzības jautājumos kompetencē ir profilakses darbs ar bērniem, kuri ir veikuši likumpārkāpumu vai kuriem pastāv deviantas un asociālas uzvedības iezīmes. Speciālists piedalās Liepājas pilsētas domes Bērnu tiesību aizsardzības komisijas sēdēs un Kurzemes rajona tiesas sēdēs, sagatavojot informāciju par bērnu, viņa problēmām, riskiem, resursiem un veikto profilaktisko darbu.

Profilakses lietas nepilngadīgajiem tiek iekārtotas un uzvedības sociālās korekcijas programmas tiek izstrādātas pēc Valsts policijas, Bāriņtiesas, izglītības iestāžu, Sociālā dienesta un Liepājas pilsētas domes Administratīvās komisijas iniciatīvas.

Administratīvā komisija 2018.gadā 21 bērnam piemērojusi audzinoša rakstura piespiedi līdzekli, nosakot uzvedības ierobežojums un uzliekot par pienākumu nepilngadīgajam piedalīties uzvedības sociālās korekcijas programmā. Attiecībā pret 2017.gadu bērnu skaits, kuriem Administratīvā komisija piemērojusi audzinoša rakstura piespiedi līdzekli-pienākumu piedalīties uzvedības sociālās korekcijas programmā samazinājies (2017.gadā - 32 bērni), tomēr ir atsevišķi gadījumi, kad Administratīvā komisija atkārtoti lēmusi par pusaudža pienākumu piedalīties uzvedības sociālās korekcijas programmā.

Uz 2018.gada 31.decembri speciālista bērnu tiesību aizsardzības jautājumos uzraudzībā ir 74 profilakses lietas, kas ir par 10 profilakses lietām vairāk kā pērn. Savukārt, 2018.gadā reģistrētas 47 jaunas profilakses lietas, kas ir par 2 profilakses lietām vairāk kā 2017.gadā. Laika periodā no 2018.gada janvārim līdz 2018.gada decembrim 23 nepilngadīgajiem profilakses lietas slēgtas sakarā ar situācijas uzlabošanu, noņemšanu no Valsts policijas uzskaites vai pilngadības iestāšanu.

Veicot preventīvo darbu, secināms, ka optimālais uzvedības sociālās korekcijas rezultāts ir deviantas uzvedības novēršana, pozitīvas uzvedības izmaiņu sekmēšana, tai skaitā panākot, ka netiek veikti jauni un/vai atkārtoti likumpārkāpumi, tiek atsāktas mācības, sekmju uzlabošana, kavējumu novēršana, iegūta vispārējā pamatizglītība un mācības tiek turpinātas, nepilngadīgais iesaistās saturīga brīvā laika aktivitātēs, atkarību problēmu risināšanā, saņem psiholoģisko palīdzību, vecāki iesaistās bērnu un ģimenes sociālo problēmu risināšanā, veic aktīvu sadarbību ar Liepājas Sociālo dienestu un izglītības iestādēm.

Speciālists bērnu tiesību aizsardzības jautājumos preventīvā darba ietvaros, kā vienu no efektīvākām metodēm uzsver komandas jeb starpinstitucionālo sadarbību, ko par labu esam saredz arī visas tās institūcijas, kuras ir atbildīgas par nepilngadīgo bērnu dzīves kvalitāti un labklājību. Tas palīdz ietaupīt laika resursus un izslēdz atbildīgo institūciju funkciju pārklāšanos. Pēc profilakses lietu iekārtošanas tiek organizētas starpinstitūciju sanāksmes, kopīgi izvirzot atbilstošus uzdevumus pirms uzvedības sociālās korekcijas programmas izstrādāšanas, īpaši paredzot policijas pārstāvju līdzdalību, jo liela daļa, konkrēti 36 profilakses lietas 2018.gadā, ir iekārtotas tieši pēc Valsts policijas lūguma, savukārt 2 ir izglītības iestāžu iniciētas lietas.

Salīdzinoši ar iepriekšējo gadu, preventīvais darbs ar nepilngadīgajiem bērniem Liepājas pašvaldībā bērnu tiesību aizsardzības jomā profesionāļu vidū, ir kļuvis atpazīstamāks, tas tiek uztverts kā būtisks, neatsverams un nozīmīgs resurss.

Cita informācija

Bāriņtiesa, lai veiktu savus uzdevumus lietu pārbaudēs un uzraudzībā, regulāri veic bērnu un aizgādībā esošo personu dzīves apstākļu pārbaudes Tā 2018.gadā kopā veiktas 1168 pārbaudes personu dzīvesvietā.

Atbilstoši 2005.gada 5.novembra Ministru kabineta noteikumu "Noteikumi par sociālajām garantijām bārenim un bez vecāku gādības palikušajam bērnam, kurš ir ārpusģimenes aprūpē, kā arī pēc ārpusģimenes aprūpes beigšanās" prasībām Bāriņtiesa pārskata periodā Valsts bērnu tiesību aizsardzības inspekcijai pieprasījusi 138 bez vecāku gādības esošajiem bērniem apliecības sociālo garantiju nodrošināšanai.

Pārskata gadā bāriņtiesa sagatavojusi un sniegusi priekšlikumus par veicamajiem grozījumiem Bāriņtiesu likumā un 2014.gada 28.marta Ministru kabineta noteikumos Nr.157 "Nepilngadīgo personu atbalsta informācijas sistēmas noteikumi". Sagatavojusi iebildumus un priekšlikumus izstrādātajam MK noteikumu projektam "Adopcijas kārtība". Bāriņtiesas darbinieki iesaistījušies Labklājības ministrijas organizētajā darba grupā par Aizgādības reģistra izstrādi, kā arī Tieslietu ministrijas organizētajās diskusijās par Civillikuma modernizāciju mantojuma tiesībās.

Atbilstoši Bāriņtiesu likuma 5.panta sestajai daļai, kas noteic, ka pašvaldībai ir pienākums nodrošināt mērķtiecīgi organizētu konsultatīvu, izglītojošu un psiholoģisku atbalstu bāriņtiesas priekšsēdētājam, bāriņtiesas priekšsēdētāja vietniekam un bāriņtiesas locekļiem, lai pilnveidotu viņu profesionālo kompetenci un profesionālās darbības kvalitāti, bāriņtiesas darbinieki apmeklējuši seminārus bāriņtiesu kompetences jautājumos, kā arī saņēmuši profesionālas supervīzijas.

BĀRIŅTIESAS PRIEKŠSĒDĒTĀJA

Taiga Ziemele

Ziemele 634 01994
taiga.ziemele@liepaja.lv